כשהוא דר לבדו הוא דר כדמעיקרא או דלמא שניהם דרין דא"ל ארעתא לאפקינן לא אגרי לך אם תמצא לומר [א]שניהם דרין בו כשהוא משתמש דרך פתחים משתמש או דרך גגין משתמש מי אמר כדמעיקרא מה מעיקרא דרך גגין השתא נמי דרך גגין או דלמא מצי אמר ליה עלייה קבילי עלאי עלייה וירידה לא קבילי עלאי אם תמצא לומר [ב]מצי אמר ליה עלייה וירידה לא קבילי עלאי שתי עליות זו על גב זו מהו איפחית עליונה נחית ודר בתחתונה איפחית תחתונה מהו למיסלק לגמרי בעליונה מי אמרינן דא"ל שם עלייה קבילית עלך או דלמא חד עלייה קביל עליה שתי עליות לא קביל עליה [ג]תיקו: רבי יוסי אומר התחתון נותן את התקרה כו': מאי תקרה רבי יוסי בר חנינא אמר קינים (א)וסנאין וסטיני אמר רבי שמעון בן לקיש לווחים ולא פליגי [ד]מר כי אתריה ומר כי אתריה הנהו בי תרי דהוו דיירי חד עילאי וחד תתאי איפחית מעזיבה כי משי מיא עילאי אזלי ומזקי לתתאי [ה](מי מתקן) ר' חייא בר אבא אמר העליון מתקן ור' אלעי משום ר' חייא בר' יוסי אמר [ו]התחתון מתקן וסימן [ו]ויוסף הורד מצרימה לימא ר' חייא בר אבא ורבי אלעי בפלוגתא דרבי יוסי ורבנן קמיפלגי למאן דאמר העליון מתקן קסבר על המזיק להרחיק את עצמו מן הניזק ומאן דאמר תחתון מתקן קסבר [ה]על הניזק להרחיק את עצמו מן המזיק ותיסברא רבי יוסי ורבנן לענין נזקין פליגי והא איפכא שמעינן להו דתנן [ו]מרחיקין את האילן מן הבור עשרים וחמש אמה ובחרוב ובשקמה חמשים אמה בין מלמעלה בין מן הצד אם הבור קדם קוצץ ונותן דמים אם האילן קדם לא יקוץ ספק זה קדם ספק זה קדם לא יקוץ רבי יוסי אומר [ז]אע"פ שהבור קודמת לאילן לא יקוץ שזה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו אלמא ר' יוסי סבר על הניזק להרחיק את עצמו ורבנן סברי על המזיק להרחיק את עצמו אלא אי איכא למימר (א) פליגי בפלוגתא דר' יוסי ורבנן דהתם קמיפלגי ורבי יוסי ורבנן דהכא במאי פליגי בחוזק תקרה קמפלגי רבנן סברי [ח]מעזיבה אחזוקי תקרה הוא ואחזוקי תקרה על התחתון בעי לאחזוקי ורבי יוסי סבר מעזיבה אשוויי גומות הוא ואשוויי גומות על העליון לאשוויי איני [ט]והאמר רב אשי כי הוינא בי רב כהנא הוה אמרינן [ח]מודה רבי יוסי בגירי דיליה [ט]דפסקי מיא והדר נפלי: **מתני'** [י]הבית והעלייה של שנים שנפלו אמר בעל העלייה לבעל הבית לבנות והוא אינו רוצה לבנות הרי בעל העלייה בונה את הבית ודר בתוכה עד שיתן לו את יציאותיו ר' יהודה אומר אף זה דר בתוך של חבירו צריך להעלות לו שכר אלא בעל העלייה בונה את הבית ואת העלייה (ב) מקרה את העליונה ויושב בבית עד שיתן לו את יציאותיו:

גמ'

לבדו הוא דר. ובעל הבית יוצא מביתו בעל כרמו: **דרך גגין.** לעלות מבחוץ דרך סולם הקבוע לכניסת פתח העלייה ויכנס לעלייה הנפחת ומשם ירד לבית בסולם: **עלייה קבילת עילואי.** לעלות דרך סולם וליכנס לפתח ולדור למעלה אבל טורח של עלייה וירידה לא קבילית עלי: **שתי עליות זו על גב זו מהו.** והגמרא מפרש לבעיא ואזיל: **איפחית** (ג) **עלייה עליונה.** והוא שכר העליונה פשוט לי דדר בתחתונה דכ"ש דהא עדיפא ליה: **אלא איפחית תחתונה.** והוא שכר את התחתונה מהו דנידחייה משכיר אצל העליונה או נכוף את המשכיר וידור עמו בבית: **חדא עלייה.** מעלה: **קינים וסנאים.** מעשה תקרה כעין מחצלות שקורין קלידי"ש: **וסטיני אמר ריש לקיש.** שם חכם תלמידו של ריש לקיש: **לווחין.** פלנק"ש בלע"ז מנסרים של ארז: **איפחית מעזיבה.** והתקרה קיימת אלא שהמים שותתין ויורדין דרך הפתחים הוו. ולאו שוכר ומשכיר הוו אלא בית של זה והעלייה של זה: **ויוסף הורד.** תרגומו איתחת. ר' חייא ב"ר יוסי אמר תחתון וכו': **כפלוגתא דר' יוסי ורבנן.** דמתניתין דס"ד דהא דקאמר ר' יוסי העליון נותן את המעזיבה כדי שלא יזיקו מימיו את התחתון הוא דקסבר על המזיק להרחיק את עצמו והתחתון נותן תקרה שהרי השכיר לו מקום לגור ות"ק סבר על הניזק להרחיק את עצמו הלכך מעזיבה נמי על התחתון לעכב המים שלא ירדו עליו: **ותיסברא דרבי יוסי ורבנן.** דהכא בהיזיקא דתחתון פליגי ומעזיבה זו לעכב המים ובשביל נזקי התחתון: **איפכא שמעינן להו.** דר' יוסי סבר על הניזק להרחיק את עצמו: **מן הבור.** שהשרשין מתפשטין ונוקבין בכותלי הבור ומחלידין את הקרקע והכתלים נופלים: **חרוב ושקמה.** יש להן שרשין יתירין וארוכין משאר אילנות: **בין מלמעלה.** בין שהאילן גבוה מן הבור שקרקעית הבור למעלה משרשי האילן שהאילן נטוע בבקעה והבור בהר והתם מפרש מפני שמחלידין את הקרקע ומעלין עפר ומקלקלין קרקעיתו של בור: **מן הצד.** שניהם בקרקע השוה: **ונותן דמים.** בעל הבור לבעל האילן: **אלא אי איכא למימר דפליגי.** אם יש לתלות פלוגתא דהנך אמוראי דלעיל בפלוגתא דתנאי: **בפלוגתא דרבי יוסי ורבנן דהתם הוא דפליגי.** מ"ד על העליון לתקן כרבנן ומ"ד על התחתון כרבי יוסי: **בחוזקי תקרה.** וכשאין התחתון נועק שאינו חס למימיו אלא העליון נועק ואומר כשאני דורך על הנסרים הם מנענעים ואני דואג שמא תהפך אחד מהן מתחתי או תשמט מן הקורה ואפול: **חוזקי תקרה הוא.** מאחר שהוא טח בטיט אין הנסרים נדין ממקומן: **אשוויי גומות הוא.** דחוזקי תקרה סגי ליה ביתידות שקורין קבלי"ש בלע"ז: **איני והאמר רב אשי וכו'.** אדרבי חייא בר יוסי פריך דאמר על התחתון לתקן ואוקימנא כרבי יוסי והא מודה רבי יוסי בגירי דיליה אע"ג דאמר על הניזק להרחיק את עצמו ה"מ היכי דלאו אדם עצמו מזיקו כגון אילן ובור שבשעת נטיעתו אינו מזיקו אלא השרשים גדלין ומתפשטין מאליהן לאחר זמן אבל היכא דאדם עצמו מזיקו וזורק בו חציו כי הכא ששופך המים על ראשו מודה הוא דלא גרמא דניזקין הוא דתיפטר אלא מזיק ממש הוא ואדם מועד לעולם ער וישן שוגג ומזיד: **דפסקי והדר נפלי.** לא היתה מקום רחיצת ידים של עליון על מקום נזקי תחתון אלא במקום אחר משם הן נמשכין עד שנופלים במקום שמזיקין: **מתני' של שנים.** בית של זה והעלייה של זה שחלקו כך בנחלת אביהן: **אמר בעל העלייה לבעל הבית לבנות.** החומה והתקרה התחתונה המוטלין עליו לבנות והוא יבנה החומה מן התקרה ולמעלה ותקרה העליונה של גג: **בונה בית.** לבדו עד תקרה התחתונה: **עד שיתן לו יציאותיו.** ואח"כ יצא ממנו ויבנה עלייתו: **אמר ר' יהודה אף זה דר בתוך של חבירו.** אם כן הוא אף (ו)בעל העלייה זו כשהוא חוזר (ד) מעותיו לזה שהוא דר בתוך שלו ואי נמי זה לא חסר דהא בלאו הכי לא הוי בני לה איהו צריך להעלות לו שכר דזה מיהא נהנה שאלולי בית זה אין לו מקום לדור שם וקסבר זה נהנה וזה לא חסר חייב וצריך להעלות לו שכר ואי לא מיחזי כרבית: **אלא בונה.** וגומר את הכל ומקרה את העלייה למעלה וכל הצריך לה: **ויושב בבית.** התחתון דהוה ליה זה לא נהנה וזה לא חסר הוא לא נהנה שהרי עלייתו מוכנת לו לדור בה וזה לא חסר דבלאו הכי לא חזיא ליה דהא לא הוה בני לה:

גמ'

איפחית תחתונה מהו למידר בעליונה. וא"ת אי דאמר ליה עלייה שתחת עלייה זו אני משכיר לך פשיטא שידור בעליונה שמשועבד לו ואי אמר שעל גבי בית זה אני משכיר לך פשיטא שלא יכול לסלקו לילך לעליונה וי"ל לעולם דא"ל שעל גבי בית זה אני משכיר לך ומספקא ליה דלמא עלייה עליונה נמי היא בכלל בית והא דא"ל שעל גבי בית זה משום דעיקר הבית היא למטה ואף על גב דמוכר את הבית לא מכר את העלייה לענין שיעבוד זה מיהא הוי בכלל בית:

רבי יהודה אומר אף הדר בתוך של חבירו צריך להעלות לו שכר. מה שפירש בקונטרס דאם אין נותן לו שכר מיחזי כרבית אין נראה לר"י דמה רבית שייך הכא דלא הלווהו כלום שהרי אם הבית נשרף לא היה נותן לו יציאותיו וגם אין אנו צריכין לטעם דרבית שהרי טעמו הוא משום דזה נהנה וזה חסר כדמפרש בגמרא:

ויושב בבית עד שיתן לו יציאותיו. פי' בקונטרס דטעמא משום דהשתא לא נהנה דהרי עלייתו מוכנת לו וקשה דהא נהנה הוא שאין צריך לעלות ונראה דגרס ומקרה את העלייה ויושב בתוכה פי' בעליי' ולא יניח לבעה"ב ליכנס בתוכו עד שיתן לו יציאותיו:

בשלשה

עין משפט נר מצוה

ה א ב מיי' פ"ה מהל' שכירות הל' ח סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שי"ב סעי' יח:

ו ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' יט:

ז ד מיי' פ"י מהל' שכנים הל' ו סמג עשין סב טוש"ע ח"מ סי' קסה סעי' ד:

ח ה מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעי' לא נג:

ט ו מיי' שם הל' ו סמג שם טוש"ע שם סעי' נג:

י ז מיי' פ"ו מהל' שכירות הל' ד סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שי"ד סעי' א ועיין מ"ש בזה המ"מ בפ"ד מהל' שכנים הל' א:

יא ח מיי' פ"י מהל' שכנים הל' ה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קנה סעי' לא:

יב ט מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעי' ד:

יג י מיי' שם פ"ד הל' ג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קסד סעי' ה:

◆

תורה אור השלם

ו וַיּוֹסֵף הוּרַד מִצְרָיְמָה וַיִּקְנֵהוּ פּוֹטִיפַר סְרִיס פַּרְעֹה שַׂר הַטַּבָּחִים אִישׁ מִצְרִי מִיַּד הַיִּשְׁמְעֵאלִים אֲשֶׁר הוֹרִדֻהוּ שָׁמָּה: בראשית לט א

◆

לעזי רש"י

קלידי"ש [קלייד"יש]. רשתות נצרים, מחצלות.

פלנק"ש [פלנקי"ש]. קרשים.

קבלי"ש [קיבילי"ש]. יתדות, קרסולים.

מסורת הש"ס

א) [ג' הערוך וסנאין ופירשו רשב"ל אמר לוחי פי' שרך מבוב יע' ערך בערך קר ' ומ"ש שם הרב המוסף], ב) [פסחים ג. ושנ"נ], ג) רש"ל מ"ז, ד) ולעיל נה.) [כ"ב כה:], ה) [כ"ב כב: כה:], ו) [כ"ק כ:], ז) [דברים הללו צריכין תוכן ול' רש"י שבאלפסי כוה"ל אף זה שבעל הבית אינו חסר כלום צריך להעלות לו הדר שכר כיון שנהנה דקסבר זה נהנה וכו' וע"ע בפי' הרב ברטנורה ד"ה ר"י אומר וכו' ע"ש].

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' דפליגי בפלוגתא: (ב) במשנה ומקרה את העלייה ויושב בבית: (ג) רש"י ד"ה איפחית עליונה והוא שכר כצ"ל ותיבת עלייה נמחק: (ד) ד"ה אמר ר' יהודה וכו' כבעל העלייה זו כשהוא חוזר ומקבל מעותיו מזה הוה ליה שהוא דר בתוך שלו ואי נמי זה לא חסר דהא בלאו הכי לא הוי בני לה איהו זה מיהא נהנה שאלולי בית זה כצ"ל:

◆

מוסף רש"י

עשרים וחמש אמה. כך שיערו שהשרשין נמשכין והולכין ומקלקלין את כותלי הבור (ב"ב יח.). **ובחרוב ובשקמה.** שרשיהם מרובים (שם כה:). **בין מלמעלה.** שאחד מהן מלמעלן בגובה שיפוע הר והשני בשפולו. **בין מן הצד.** בקרקע שוה (שם). **ונותן דמים.** דכיון דברשות נטע שאינו מזיק עד זמן גדול לא חייבוהו חכמים לקוץ בלא דמים בשביל היזקא דיחיד (שם). **בגירי דיליה.** כחצים הבאים לו מיד גופו של בעל הבית ממש (שם כב:). **הבית והעלייה של שנים.** בית של זה והעלייה שעל גגה היא של אחר (ב"ק כ:). **עד שיתן לו את יציאותיו.** מה שהוציא על הבית (שם).